# ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τρίτο τμήμα)

της 16ης Ιουλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-168/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει των άρθρων 68 ΕΚ και 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Cour de cassation (Γαλλία) με απόφαση της 16ης Απριλίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Απριλίου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

**Laszlo Hadadi (Hadady)**

κατά

**Csilla Marta Mesko, συζύγου Hadadi (Hadady),**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τρίτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Rosas, πρόεδρο τμήματος, A. Ó Caoimh (εισηγητή), J. Klučka, P. Lindh και A. Arabadjiev, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

γενική εισαγγελέας: Juliane Kokott
γραμματέας: M. Ferreira, κύρια υπάλληλος διοικήσεως

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Φεβρουαρίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο L. Hadadi (Hadady), εκπροσωπούμενος από την C. Rouvière, avocate,

— η C. M. Mesko, εκπροσωπούμενη από τον A. Lyon-Caen, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον G. de Bergues καθώς και από τις A.-L. During και B. Beaupère-Manokha,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller,

— η Ουγγρική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Szíjjártó και M. Kurucz,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Dowgielewicz,

— η Σλοβακική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Čorba,

— η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Guimaraes-Purokoski,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους V. Joris και S. Saastamoinen,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 12ης Μαρτίου 2009,

εκδίδει την ακόλουθη

**Απόφαση**

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό 1347/2000 (ΕΕ L 338, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του L. Hadadi (Hadady) και της C. M. Mesko, σχετικά με την αναγνώριση από τα γαλλικά δικαστήρια απόφασης του δικαστηρίου της Πέστης (Ουγγαρία), με την οποία εκδόθηκε το διαζύγιο των ανωτέρω.

## Το νομικό πλαίσιο

*Η κοινοτική νομοθεσία*

Ο κανονισμός 1347/2000

3 Η τέταρτη και η δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού (ΕΚ) 1347/2000 του Συμβουλίου, της 29ης Μαΐου 2000, περί της διεθνούς δικαιοδοσίας, αναγνώρισης και εκτέλεσης αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας έναντι των κοινών τέκνων των συζύγων (ΕΕ L 160, σ. 19), έχουν ως εξής:

«(4) Οι διαφορές ορισμένων εθνικών κανόνων δικαιοδοσίας και εκτέλεσης δυσχεραίνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, καθώς και την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Συντρέχουν, συνεπώς, λόγοι για τη θέσπιση διατάξεων που επιτρέπουν την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας, με σκοπό την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και αυτόματη αναγνώριση των αποφάσεων και την εκτέλεσή τους.

[…]

(12) Τα επιλεγέντα στον παρόντα κανονισμό κριτήρια προσδιορισμού της δικαιοδοσίας βασίζονται στην αρχή ότι πρέπει να υπάρχει ένας πραγματικός σύνδεσμος μεταξύ του ενδιαφερόμενου διαδίκου και του κράτους μέλους που ασκεί τη δικαιοδοσία. […]»

4 Το άρθρο 2 του κανονισμού 1347/2000, που προβλέπει τις γενικές διατάξεις περί διεθνούς δικαιοδοσίας σε θέματα διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού και ακύρωσης γάμου, αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του κανονισμού 2201/2003, με πανομοιότυπη διατύπωση.

Ο κανονισμός 2201/2003

5 Η πρώτη και η όγδοη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 2201/2003 έχουν ως εξής:

«(1) Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει θέσει ως στόχο τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προς το σκοπό αυτό, η Κοινότητα πρέπει να θεσπίσει, μεταξύ άλλων, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, τα οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

[…]

(8) Όσον αφορά τις αποφάσεις διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου, ο παρών κανονισμός θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο στη λύση του συζυγικού

δεσμού και δεν θα πρέπει να επηρεάζει θέματα όπως οι λόγοι του διαζυγίου, οι περιουσιακές συνέπειες του γάμου ή άλλα συναφή ζητήματα.»

6 Σύμφωνα με το άρθρο του 1, παράγραφος 1, στοιχείο α', ο κανονισμός 2201/2003 εφαρμόζεται, ανεξάρτητα από το είδος του δικαστηρίου, σε αστικές υποθέσεις που αφορούν το διαζύγιο, τον δικαστικό χωρισμό ή την ακύρωση του γάμου των συζύγων.

7 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, που επιγράφεται «Γενική δικαιοδοσία», ορίζει τα ακόλουθα:

«Δικαιοδοσία για θέματα διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού και ακύρωσης γάμου έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους:

α) στο έδαφος του οποίου ευρίσκεται:

— η συνήθης διαμονή των συζύγων, ή

— η τελευταία συνήθης διαμονή των συζύγων εφόσον ένας εκ των συζύγων έχει ακόμα αυτή τη διαμονή, ή

— η συνήθης διαμονή του εναγομένου, ή

— σε περίπτωση κοινής αιτήσεως, η συνήθης διαμονή του ενός ή του άλλου των συζύγων, ή

— η συνήθης διαμονή του ενάγοντος εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον ένα χρόνο αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής, ή

— η συνήθης διαμονή του ενάγοντος εάν είχε αυτή τη διαμονή επί τουλάχιστον έξι μήνες αμέσως πριν από την έγερση της αγωγής και εάν είναι είτε υπήκοος του εν λόγω κράτους μέλους ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, έχει εκεί "domicile"

β) της ιθαγένειας των δύο συζύγων ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, του "domicile" των δύο συζύγων.»

8 Το άρθρο 6 του ίδιου κανονισμού, που επιγράφεται «Αποκλειστική δικαιοδοσία βάσει των άρθρων 3, 4 και 5», ορίζει τα εξής:

«Σύζυγος που:

α) έχει τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος κράτους μέλους ή

β) είναι υπήκοος κράτους μέλους, ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, έχει "domicile" στο έδαφος ενός εκ των δύο αυτών κρατών μελών,

μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος μόνο δυνάμει των άρθρων 3, 4 και 5.»

9 Το άρθρο 16 του κανονισμού 2201/2003, που επιγράφεται: «Επιλαμβανόμενο δικαστήριο», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ένα δικαστήριο λογίζεται ως επιληφθέν:

α) από της καταθέσεως στο δικαστήριο του εισαγωγικού εγγράφου της δίκης ή άλλου ισοδύναμου εγγράφου, εφόσον ο ενάγων δεν παρέλειψε στη συνέχεια να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για την κοινοποίηση ή την επίδοση του εγγράφου στον εναγόμενο,

ή

β) εφόσον το έγγραφο πρέπει να κοινοποιηθεί ή να επιδοθεί προτού κατατεθεί στο δικαστήριο, την ημερομηνία παραλαβής του από την αρχή που είναι υπεύθυνη για την κοινοποίηση ή την επίδοση, υπό την προϋπόθεση ότι ο ενάγων δεν παρέλειψε στη συνέχεια να λάβει τα απαιτούμενα μέτρα για την κατάθεση του εγγράφου στο δικαστήριο.»

10 Το άρθρο 19 του εν λόγω κανονισμού έχει ως εξής:

«1. Αν έχουν ασκηθεί αγωγές για θέματα διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου μεταξύ των αυτών διαδίκων ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων κρατών μελών, το δικαστήριο που επελήφθη δεύτερο, αναστέλλει αυτεπαγγέλτως τη διαδικασία του μέχρι να διαπιστωθεί η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.

[…]

3. Όταν διαπιστωθεί η δικαιοδοσία του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο, κάθε δικαστήριο που επιλαμβάνεται μεταγενέστερα οφείλει να διαπιστώσει την έλλειψη δικαιοδοσίας του υπέρ αυτού του δικαστηρίου.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο διάδικος που άσκησε τη σχετική αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου που επιλαμβάνεται μεταγενέστερα μπορεί να ασκήσει την αγωγή ενώπιον του δικαστηρίου που επελήφθη πρώτο.»

11 Το άρθρο 21, παράγραφοι 1 και 4, του ίδιου κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Αναγνώριση αποφάσεων», προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Οι αποφάσεις που εκδίδονται σε κράτος μέλος αναγνωρίζονται στα λοιπά κράτη μέλη χωρίς καμία διαδικασία.

[…]

4. Εάν η επίκληση της αναγνώρισης γίνεται παρεμπιπτόντως ενώπιον δικαστηρίου κράτους μέλους, το δικαστήριο αυτό έχει διεθνή δικαιοδοσία να κρίνει σχετικά.»

12 Το άρθρο 24 του κανονισμού 2201/2003, που επιγράφεται «Απαγόρευση έρευνας της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου προέλευσης», προβλέπει τα εξής:

«Η δικαιοδοσία του δικαστηρίου του κράτους μέλους προέλευσης δεν ερευνάται. Το κριτήριο της δημόσιας τάξης του άρθρου 22, στοιχείο α΄, και του άρθρου 23, στοιχείο α΄, δεν εφαρμόζεται στους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας των άρθρων 3 έως 14.»

13 Περιλαμβανόμενο στο κεφάλαιο VI του κανονισμού 2201/2003, που τιτλοφορείται «Μεταβατικές διατάξεις», το άρθρο 64, παράγραφοι 1 και 4, του κανονισμού αυτού έχει ως εξής:

«1. Οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού εφαρμόζονται μόνο στις αγωγές που ασκούνται, στα δημόσια έγγραφα που συντάσσονται και στις συμφωνίες μεταξύ μερών που συνάπτονται μετά την έναρξη ισχύος του σύμφωνα με το άρθρο 72.

[…]

4. Αποφάσεις που εκδίδονται πριν από την ημερομηνία εφαρμογής του παρόντος κανονισμού, αλλά μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού […] 1347/2000, κατόπιν αγωγής που έχει ασκηθεί πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος του κανονισμού […] 1347/2000 αναγνωρίζονται και εκτελούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του κεφαλαίου ΙΙΙ του παρόντος κανονισμού στο βαθμό που πρόκειται για απόφαση διαζυγίου, δικαστικού χωρισμού ή ακύρωσης γάμου, ή για απόφαση σχετική με τη γονική μέριμνα των κοινών τέκνων που εκδίδεται επ' ευκαιρία αυτών των γαμικών διαφορών και οι εφαρμοσθέντες κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας είναι

σύμφωνοι με τις διατάξεις του κεφαλαίου ΙΙ του παρόντος κανονισμού ή του κανονισμού [...] 1347/2000, ή σύμβασης η οποία, κατά την ημερομηνία ασκήσεως της αγωγής, ίσχυε μεταξύ του κράτους μέλους προέλευσης και του κράτους μέλους αναγνώρισης ή εκτέλεσης.»

14 Σύμφωνα με το άρθρο 72 του κανονισμού 2201/2003, ο κανονισμός αυτός αρχίζει να ισχύει την 1η Αυγούστου 2004 και εφαρμόζεται από την 1η Μαρτίου 2005, εκτός από τα άρθρα 67 έως 70, τα οποία δεν αφορούν τη διαφορά της κύριας δίκης.

*Η γαλλική νομοθεσία*

15 Το άρθρο 1070, τέταρτο εδάφιο, του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας ορίζει τα εξής:

«Η κατά τόπον αρμοδιότητα καθορίζεται από τη διαμονή κατά την ημερομηνία άσκησης του ενδίκου βοηθήματος ή, σε υποθέσεις διαζυγίου, κατά την ημερομηνία υποβολής της αρχικής αίτησης.»

**Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα**

16 Το 1979, ο L. Hadadi και η C. M. Mesko, αμφότεροι Ούγγροι υπήκοοι, συνήψαν γάμο στην Ουγγαρία. Μετανάστευσαν στη Γαλλία το 1980, όπου, σύμφωνα με την απόφαση περί παραπομπής, εξακολουθούν να διαμένουν. Το 1985, απέκτησαν τη γαλλική ιθαγένεια, οπότε έχουν, έκαστος, και την ουγγρική και τη γαλλική ιθαγένεια.

17 Στις 23 Φεβρουαρίου 2002, ο L. Hadadi άσκησε αγωγή διαζυγίου ενώπιον του δικαστηρίου της Πέστης.

18 Στις 19 Φεβρουαρίου 2003, η C. M. Mesko άσκησε αγωγή διαζυγίου, επικαλούμενη υπαιτιότητα του συζύγου της, ενώπιον του tribunal de grande instance de Meaux (Γαλλία).

19 Στις 4 Μαΐου 2004, ήτοι μετά την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Μαΐου 2004, εκδόθηκε διαζύγιο μεταξύ του L. Hadadi και της C. M. Mesko με απόφαση του δικαστηρίου της Πέστης. Από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η απόφαση αυτή έχει καταστεί απρόσβλητη.

20 Με διάταξη της 8ης Νοεμβρίου 2005, ο δικαστής οικογενειακών διαφορών του tribunal de grande instance de Meaux έκρινε απαράδεκτη την αγωγή διαζυγίου που άσκησε ενώπιον του δικαστηρίου αυτού η C. M. Mesko.

21 Στις 12 Οκτωβρίου 2006, κατόπιν εφέσεως την οποία άσκησε η C. M. Mesko κατά της διάταξης αυτής, το cour d'appel de Paris (Γαλλία) έκρινε ότι η απόφαση διαζυγίου του δικαστηρίου της Πέστης δεν μπορεί να αναγνωριστεί στη Γαλλία. Κατά συνέπεια, το cour d'appel de Paris έκρινε παραδεκτή την αγωγή διαζυγίου της C. M. Mesko.

22 Ο L. Hadadi άσκησε αναίρεση κατά της απόφασης του cour d'appel de Paris, προσάπτοντας στο δικαστήριο αυτό ότι θεώρησε αναρμόδιο το ουγγρικό δικαστήριο αποκλειστικά και μόνο βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 2201/2003, που αναφέρεται στη συνήθη διαμονή των συζύγων, χωρίς να εξετάσει μήπως η διεθνής δικαιοδοσία μπορούσε να απορρέει από την ουγγρική ιθαγένεια των δύο συζύγων, όπως προβλέπει το στοιχείο β' της ίδιας παραγράφου 1.

23 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Cour de cassation αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 3[, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, του κανονισμού 2201/2003] την έννοια ότι, στην περίπτωση που οι σύζυγοι έχουν συγχρόνως την ιθαγένεια του κράτους του επιληφθέντος της διαφοράς δικαστηρίου και την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπερισχύει η ιθαγένεια του κράτους του επιληφθέντος δικαστηρίου;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο προηγούμενο ερώτημα, πρέπει τότε να θεωρηθεί ότι, στην περίπτωση που έκαστος σύζυγος έχει αμφότερες τις ιθαγένειες των ίδιων δύο κρατών μελών, η διάταξη αυτή τάσσεται υπέρ της πλέον ενεργού μεταξύ των δύο ιθαγένειας;

3) Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο προηγούμενο ερώτημα, πρέπει τότε να θεωρηθεί ότι η διάταξη αυτή παρέχει στους συζύγους μια επιπλέον δυνατότητα, υπό την έννοια ότι μπορούν να υποβάλουν τη διαφορά, κατ' επιλογήν, στα δικαστήρια οποιουδήποτε από τα δύο κράτη μέλη του οποίου έχουν αμφότεροι την ιθαγένεια;»

**Επί των προδικαστικών ερωτημάτων**

*Προκαταρκτικές παρατηρήσεις*

24 Η διαφορά της κύριας δίκης οφείλεται στην αγωγή διαζυγίου που άσκησε η C. M. Mesko στη Γαλλία στις 19 Φεβρουαρίου 2003. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, στο πλαίσιο της εξέτασης του παραδεκτού αυτής της αγωγής, η αναγνώριση της απόφασης διαζυγίου την οποία εξέδωσε το δικαστήριο της Πέστης στις 4 Μαΐου 2004

αποτελεί παρεμπίπτον ζήτημα. Δυνάμει του άρθρου 21, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, τα γαλλικά δικαστήριο έχουν αρμοδιότητα να κρίνουν επί του ζητήματος αυτού. Στο πλαίσιο αυτό, το Cour de cassation υπέβαλε ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού.

25 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με το άρθρο του 72, ο κανονισμός αυτός τέθηκε σε ισχύ την 1η Αυγούστου 2004 και άρχισε να εφαρμόζεται από την 1η Μαρτίου 2005.

26 Εξάλλου, ο κανονισμός 1347/2000 άρχισε να εφαρμόζεται στην Ουγγαρία μόνον από 1ης Μαΐου 2004, σύμφωνα με το άρθρο 2 της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως της Τσεχικής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Μάλτας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας και της Σλοβακικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 2003, L 236, σ. 33).

27 Επομένως, η απόφαση διαζυγίου του δικαστηρίου της Πέστης της 4ης Μαΐου 2004 εκδόθηκε σε ημερομηνία μεταγενέστερη της έναρξης της ισχύος του κανονισμού 1347/2000 στην Ουγγαρία, επί αγωγής που είχε ασκηθεί πριν από την ημερομηνία αυτή. Παρατηρείται, εξάλλου, ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε πριν από την 1η Μαρτίου 2005, ημερομηνία κατά την οποία άρχισε να εφαρμόζεται ο κανονισμός 2201/2003.

28 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως υποστηρίζουν η Γαλλική, η Γερμανική, η Πολωνική και η Σλοβακική Κυβέρνηση, το ζήτημα της αναγνώρισης της εν λόγω απόφασης πρέπει να εκτιμηθεί κατ' εφαρμογήν του άρθρου 64, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, καθόσον η έναρξη της δίκης και η έκδοση της απόφασης αυτής συντελέσθηκαν εντός του χρονικού πλαισίου που καθορίζει η διάταξη αυτή.

29 Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, η εν λόγω απόφαση διαζυγίου πρέπει, συνεπώς, να αναγνωριστεί δυνάμει του κανονισμού 2201/2003 εφόσον οι εφαρμοσθέντες κανόνες

διεθνούς δικαιοδοσίας ήταν σύμφωνοι με τους κανόνες που προβλέπονται είτε στο κεφάλαιο ΙΙ του κανονισμού αυτού ή του κανονισμού 1347/2000 είτε από σύμβαση που ίσχυε μεταξύ του κράτους μέλους προέλευσης, εν προκειμένω της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, και του κράτους μέλους αναγνώρισης, εν προκειμένω της Γαλλικής Δημοκρατίας, κατά τον χρόνο άσκησης της αγωγής.

30 Οι διατάξεις επί των οποίων το δικαστήριο της Πέστης στήριξε τη διεθνή δικαιοδοσία του καθώς και το κείμενο των διατάξεων αυτών δεν προκύπτουν από τη δικογραφία. Ωστόσο, η περίσταση αυτή πρέπει να θεωρηθεί ότι δεν ασκεί επιρροή στην υπόθεση της κύριας δίκης αν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 τα ουγγρικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία, ανεξαρτήτως των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας τους οποίους εφάρμοσαν συγκεκριμένα τα δικαστήρια αυτά. Ουσιαστικά, με την υπό κρίση προδικαστική παραπομπή επιδιώκεται να καθοριστεί αν, υπό περιστάσεις όπως αυτές της κύριας δίκης, τα ουγγρικά δικαστήρια μπορούσαν να έχουν διεθνή δικαιοδοσία κατ' εφαρμογήν της εν λόγω διάταξης ώστε να αποφανθούν επί της υπόθεσης διαζυγίου μεταξύ του L. Hadadi και της C. M. Mesko.

31 Τέλος, είναι αληθές ότι η C. M. Mesko ισχυρίζεται, με τις γραπτές παρατηρήσεις της ενώπιον του Δικαστηρίου, ότι έλαβε γνώση της ασκηθείσας ενώπιον του δικαστηρίου της Πέστης αγωγής διαζυγίου μόλις έξι μήνες μετά την άσκηση της αγωγής εκ μέρους του L. Hadadi. Ωστόσο, δεν υποστηρίζει ότι ο τελευταίος αμέλησε να λάβει τα μέτρα που ήταν υποχρεωμένος να λάβει για την κοινοποίηση της πράξης ούτε ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 16 του κανονισμού 2201/2003, το ουγγρικό δικαστήριο δεν μπορεί, συνεπώς, να λογισθεί ως επιληφθέν της διαφοράς κατά την ημερομηνία αυτή. Εξάλλου, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η C. M. Mesko παρέστη στη δίκη ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου. Επιπλέον, η Ουγγρική Κυβέρνηση, απαντώντας σε ερώτηση που της έθεσε το Δικαστήριο κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ανέφερε ότι, κατά το εθνικό δίκαιο, όταν ασκείται αγωγή ενώπιον δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό μεριμνά για την κοινοποίηση του δικογράφου της αγωγής στον εναγόμενο. Υπό τις περιστάσεις αυτές, θα πρέπει να ληφθεί ως δεδομένο ότι το δικαστήριο της Πέστης επιλήφθηκε κανονικά της διαφοράς κατά την έννοια του εν λόγω άρθρου 16.

*Επί του πρώτου ερωτήματος*

32 Με το πρώτο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι, σε περίπτωση που οι σύζυγοι έχουν συγχρόνως την ιθαγένεια του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου και την ιθαγένεια ενός και του αυτού άλλου κράτους μέλους, το δικαστήριο ενώπιον του οποίου ασκείται η αγωγή οφείλει να θεωρήσει ως υπερισχύουσα την ιθαγένεια του δικού του κράτους μέλους.

33 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι τα δικαστήρια τα οποία επιλαμβάνονται διαφοράς σε καταστάσεις όπως αυτή της κύριας δίκης, οι οποίες διέπονται από τη μεταβατική περί αναγνώρισης ρύθμιση του άρθρου 64, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, καλούνται να αποφανθούν επί της διεθνούς δικαιοδοσίας δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους. Οι καταστάσεις αυτές διαφέρουν από εκείνες που ρυθμίζονται περισσότερο άμεσα από τις διατάξεις του κεφαλαίου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού, που αφορά την αναγνώριση και την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, για τις οποίες το άρθρο 24 του εν λόγω κανονισμού προβλέπει απαγόρευση του ελέγχου της δικαιοδοσίας του δικαστηρίου προέλευσης.

34 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι, στην απόφαση που αμφισβητείται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, το cour d'appel de Paris θεώρησε ότι η διεθνής δικαιοδοσία του δικαστηρίου της Πέστης, καθόσον στηρίχθηκε στην ουγγρική ιθαγένεια του L. Hadadi, βάση δικαιοδοσίας την οποία δεν προβλέπουν οι γαλλικοί κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας, ήταν «στην πραγματικότητα πολύ εύθραυστη», ενώ η δικαιοδοσία του δικαστηρίου της κατοικίας των συζύγων, που βρίσκεται στη Γαλλία, ήταν συγκριτικά «ιδιαίτερα ισχυρή».

35 Κατά την Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το πρώτο προδικαστικό ερώτημα υποβλήθηκε λόγω του ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ της γαλλικής ιθαγένειας και άλλης ιθαγένειας, το επιλαμβανόμενο γαλλικό δικαστήριο «συνήθως θεωρεί ως υπερισχύουσα την ιθαγένεια του forum».

36 Η άποψη αυτή ενισχύεται από την επιχειρηματολογία την οποία ανέπτυξε ενώπιον του Δικαστηρίου η αναιρεσίβλητη της κύριας δίκης, η οποία υποστηρίζει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 δεν περιέχει ιδιαίτερες διατάξεις ρυθμίζουσες τις περιπτώσεις διπλής ιθαγένειας, οπότε κάθε κράτος μέλος εφαρμόζει το δικό του δίκαιο περί ιθαγένειας σε αυτού του είδους τις καταστάσεις. Από τη γαλλική νομική θεωρία και από τη γαλλική νομολογία προκύπτει ότι, σε περίπτωση σύγκρουσης ιθαγενειών, αν μία από αυτές είναι η ιθαγένεια του forum, αυτή υπερισχύει.

37 Υπό τις συνθήκες αυτές, τίθεται το ζήτημα αν, εφόσον ο κανονισμός 2201/2003 δεν ρυθμίζει ρητώς, όπως παρατηρεί η C. M. Mesko, τις περιπτώσεις κοινής διπλής ιθαγένειας, το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού πρέπει να ερμηνεύεται διαφορετικά όταν οι δύο σύζυγοι έχουν δύο κοινές ιθαγένειες απ' ό,τι στην περίπτωση που έχουν μόνο μία κοινή ιθαγένεια.

38 Κατά πάγια νομολογία, από τις επιταγές που απορρέουν τόσο από την ομοιόμορφη εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου όσο και από την αρχή της ισότητας προκύπτει ότι το γράμμα μιας διάταξης του κοινοτικού δικαίου που δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του περιεχομένου της πρέπει κανονικά να ερμηνεύεται, σε ολόκληρη την Κοινότητα, κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, με βάση το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η διάταξη αυτή και τον σκοπό που επιδιώκει η οικεία ρύθμιση (βλ., όσον αφορά τον κανονισμό 2201/2003, απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, C-523/07, A, Συλλογή 2009, σ. I-2805, σκέψη 34).

39 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 δεν περιέχει καμία ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών προς καθορισμό του ακριβούς περιεχομένου του κριτηρίου της «ιθαγένειας».

40 Εξάλλου, ο κανονισμός 2201/2003 δεν φαίνεται να καθιερώνει, τουλάχιστον καταρχήν, διάκριση αναλόγως του αν ένα πρόσωπο έχει μόνο μία ιθαγένεια ή, ενδεχομένως, πλείονες ιθαγένειες.

41 Επομένως, σε περίπτωση κοινής διπλής ιθαγένειας, το επιληφθέν δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν την ιθαγένεια άλλου κράτους μέλους και να αντιμετωπίσει τα πρόσωπα που έχουν κοινή διπλή ιθαγένεια ως εάν είχαν μόνον την ιθαγένεια του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου. Πράγματι, αυτό θα είχε ως συνέπεια να απαγορεύεται στα πρόσωπα αυτά, στο πλαίσιο του μεταβατικού περί αναγνώρισης κανόνα του άρθρου 64, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, να επικαλούνται ενώπιον δικαστηρίου του κράτους μέλους αναγνώρισης το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού αυτού προς θεμελίωση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους, έστω και αν έχουν την ιθαγένεια του δεύτερου αυτού κράτους.

42 Αντιθέτως, στο πλαίσιο του εν λόγω άρθρου 64, παράγραφος 4, σε περίπτωση που οι σύζυγοι έχουν συγχρόνως την ιθαγένεια του κράτους μέλους του επιληφθέντος δικαστηρίου και την ιθαγένεια ενός και του αυτού άλλου κράτους μέλους, το εν λόγω δικαστήριο οφείλει να λάβει υπόψη του το γεγονός ότι τα δικαστήρια αυτού του άλλου κράτους μέλους θα μπορούσαν, λόγω του ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν την ιθαγένεια του δεύτερου αυτού κράτους, να έχουν διεθνή δικαιοδοσία για να επιληφθούν της διαφοράς σύμφωνα με το 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003.

43 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, οσάκις το δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης οφείλει να εξακριβώσει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 64, παράγραφος 4, του κανονισμού 2201/2003, αν το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης μιας δικαστικής απόφασης είχε διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού, η τελευταία αυτή διάταξη απαγορεύει στο δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης να θεωρήσει τους συζύγους που έχουν αμφότεροι την ιθαγένεια τόσον του κράτους αυτού όσο και του κράτους μέλους προέλευσης ως υπηκόους αποκλειστικά του κράτους μέλους αναγνώρισης. Το δικαστήριο αυτό υποχρεούται, αντιθέτως, να λάβει υπόψη του ότι οι σύζυγοι έχουν και την ιθαγένεια του κράτους μέλους προέλευσης και ότι, ως εκ τούτου, τα δικαστήρια του κράτους αυτού θα μπορούσαν να είχαν αρμοδιότητα προς εκδίκαση της διαφοράς.

*Επί του δεύτερου και του τρίτου ερωτήματος*

44 Με το δεύτερο και τρίτο ερώτημα, που πρέπει να εξετασθούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 έχει την έννοια ότι, προς καθορισμό του δικαστηρίου που είναι αρμόδιο σε υπόθεση διαζυγίου μεταξύ προσώπων που έχουν την ίδια διπλή ιθαγένεια, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη αποκλειστικά η ιθαγένεια του κράτους μέλους με το οποίο τα πρόσωπα αυτά διατηρούν τους πλέον στενούς δεσμούς –η «πλέον ενεργός» ιθαγένεια–, οπότε μόνον τα δικαστήρια αυτού του κράτους έχουν διεθνή δικαιοδοσία λόγω ιθαγένειας (δεύτερο ερώτημα), ή αν, αντιθέτως, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη αμφότερες οι ιθαγένειες, οπότε τα δικαστήρια αμφοτέρων των κρατών μελών μπορούν να έχουν διεθνή δικαιοδοσία λόγω ιθαγένειας, οι δε ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιλέξουν το δικαστήριο του κράτους μέλους ενώπιον του οποίου θα υποβάλουν τη διαφορά (τρίτο ερώτημα).

45 Η C. M Mesko και η Πολωνική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι, σε περίπτωση κοινής διπλής ιθαγένειας των συζύγων, πρέπει να εφαρμόζεται το κριτήριο της πλέον ενεργού ιθαγένειας. Συναφώς, η C. M Mesko, στηριζόμενη σε διάφορα στοιχεία, και ειδικότερα στο γεγονός ότι η ίδια και ο L. Hadadi κατοικούν στη Γαλλία από το 1980, θεωρεί ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, η γαλλική ιθαγένεια είναι η πλέον ενεργός. Υποστηρίζει ότι, αν οι δύο ιθαγένειες θεωρούνταν ισότιμες, θα δημιουργούνταν μια «εφόρμηση προς το δικαστήριο», όπου ο ένας των συζύγων θα παρωθείτο κατά κατάχρηση να επισπεύσει την υποβολή της διαφοράς στα δικαστήρια ενός κράτους μέλους για να αποφύγει την υποβολή, εκ μέρους του ετέρου συζύγου, της διαφοράς στα δικαστήρια άλλου κράτους μέλους. Η Πολωνική Κυβέρνηση θεωρεί ότι δεν πρέπει να αφεθεί η επιλογή του αρμόδιου δικαστηρίου στους διαδίκους, καθόσον μια τέτοια λύση παρέχει υπερβολικό πλεονέκτημα στα πρόσωπα που έχουν κοινή διπλή ιθαγένεια και τους προσφέρει τη δυνατότητα να επιλέγουν de facto το αρμόδιο δικαστήριο, ενώ ο κανονισμός 2201/2003 δεν αναγνωρίζει την ίδια ευχέρεια στα λοιπά πρόσωπα. Εξάλλου, σύμφωνα με την κυβέρνηση αυτή, η διατήρηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων ενός κράτους μέλους στο οποίο οι σύζυγοι δεν κατοικούν από πολλού χρόνου είναι ικανή να περιπλέξει την αποτελεσματικότητα καθώς και την ευθυδικία των δικαστικών αποφάσεων και να οδηγήσει σε ορισμένες καταχρήσεις όπως το «forum shopping».

46 Αντιθέτως, κατά τον L. Hadadi, τη Γαλλική, την Τσεχική, τη Γερμανική, την Ουγγρική, τη Σλοβακική και τη Φινλανδική Κυβέρνηση καθώς και την Επιτροπή, σε περίπτωση κοινής διπλής ιθαγένειας, έκαστος των συζύγων έχει το δικαίωμα, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003, να ασκήσει αγωγή

διαζυγίου ενώπιον του δικαστηρίου οποιουδήποτε από τα δύο κράτη μέλη των οποίων τόσον ο ίδιος όσο και ο/η σύζυγός του έχουν την ιθαγένεια.

47 Συναφώς, πρέπει ευθύς εξαρχής να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από την πρώτη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός 2201/2003 συμβάλλει στη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης εντός του οποίου εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προς τον σκοπό αυτόν, στα κεφάλαια ΙΙ και ΙΙΙ, ο κανονισμός αυτός θεσπίζει, μεταξύ άλλων, κανόνες διέποντες τη διεθνή δικαιοδοσία καθώς και την αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων που αφορούν τη λύση της έγγαμης σχέσης.

48 Στο πλαίσιο αυτό, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α΄ και β΄, του κανονισμού 2201/2003 προβλέπει πλείονες βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας, μεταξύ των οποίων δεν υφίσταται ιεράρχηση. Όλα τα αντικειμενικά κριτήρια που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, είναι εναλλακτικά. Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του εν λόγω κανονισμού, που συνίσταται στην εξασφάλιση της ασφάλειας δικαίου, το άρθρο 6 του κανονισμού προβλέπει, κατ' ουσίαν, ότι οι δικαιοδοσίες τις οποίες καθορίζουν τα άρθρα 3 έως 5 του ίδιου κανονισμού είναι αποκλειστικές.

49 Επομένως, το σύστημα κατανομής των αρμοδιοτήτων το οποίο εγκαθιδρύει ο κανονισμός 2201/2003 σε θέματα λύσης της έγγαμης σχέσης δεν αποσκοπεί στον αποκλεισμό των πολλαπλών δικαιοδοσιών. Αντιθέτως, η συνύπαρξη πλειόνων αρμοδίων δικαστηρίων, χωρίς ιεράρχηση μεταξύ τους, προβλέπεται ρητώς.

50 Βάσει των ανωτέρω, ενώ τα κριτήρια που απαριθμεί το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του εν λόγω κανονισμού στηρίζονται ποικιλοτρόπως στη συνήθη διαμονή των συζύγων, το κριτήριο που προβλέπει το στοιχείο β΄ της ίδιας παραγράφου είναι το κριτήριο της «ιθαγένειας των δύο συζύγων ή, στην περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιρλανδίας, του "domicile" των δύο συζύγων». Συνεπώς, εκτός από την περίπτωση των δύο τελευταίων αυτών κρατών μελών, τα δικαστήρια των άλλων κρατών μελών των οποίων οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια είναι αρμόδια να επιλαμβάνονται αγωγών σε θέματα λύσης της έγγαμης σχέσης.

51 Ωστόσο, κανένα στοιχείο του κειμένου του εν λόγω άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, δεν αφήνει να εννοηθεί ότι μόνον η «ενεργός» ιθαγένεια μπορεί να λαμβάνεται υπόψη για την εφαρμογή της διάταξης αυτής. Πράγματι, η εν λόγω διάταξη, θεσπίζοντας ως κριτήριο διεθνούς δικαιοδοσίας την ιθαγένεια, ευνοεί ένα συνδετικό στοιχείο μονοσήμαντο και εύκολο στην εφαρμογή του. Δεν προβλέπει άλλο κριτήριο όσον αφορά την ιθαγένεια όπως, ιδίως, το κατά πόσον αυτή είναι ενεργός.

52 Εξάλλου, μια ερμηνεία δυνάμει της οποίας μόνον η «ενεργός» ιθαγένεια θα μπορούσε να λαμβάνεται υπόψη κατά την εφαρμογή του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2201/2003 δεν βρίσκει έρεισμα στους σκοπούς της διάταξης αυτής ή στο όλο πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται.

53 Πράγματι, αφενός, μια τέτοια ερμηνεία θα είχε ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της επιλογής, εκ μέρους των διοικουμένων, του αρμόδιου δικαστηρίου, ιδίως στην περίπτωση της άσκησης του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων.

54 Ειδικότερα, δεδομένου ότι η συνήθης διαμονή αποτελεί ουσιώδες στοιχείο προς καθορισμό της πλέον ενεργού ιθαγένειας, οι βάσεις διεθνούς δικαιοδοσίας τις οποίες προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α΄ και β΄, του κανονισμού 2201/2003 συχνά θα αλληλεπικαλύπτονταν. Στην πράξη, αυτό θα κατέληγε, για τα πρόσωπα που έχουν πλείονες ιθαγένειες, στην ιεράρχηση των βάσεων διεθνούς δικαιοδοσίας τις οποίες προβλέπουν οι διατάξεις της εν λόγω παραγράφου 1, ενώ μια τέτοια ιεράρχηση δεν απορρέει από το γράμμα της παραγράφου αυτής. Αντιθέτως, ένα ζεύγος το οποίο έχει μόνον την ιθαγένεια ενός κράτους μέλους θα είχε πάντοτε τη δυνατότητα να προσφύγει στα δικαστήρια του κράτους αυτού, έστω και αν η συνήθης διαμονή του δεν βρίσκεται πλέον από πολλών ετών εντός του κράτους αυτού και δεν υφίστανται παρά λίγα στοιχεία πραγματικού συνδέσμου με το εν λόγω κράτος.

55 Αφετέρου, λόγω του όχι πολύ σαφούς χαρακτήρα της έννοιας της «ενεργού ιθαγένειας», θα έπρεπε να λαμβάνεται υπόψη μια σειρά πραγματικών περιστάσεων, οι οποίες δεν θα οδηγούσαν πάντοτε σε σαφές αποτέλεσμα. Επομένως, η ανάγκη ελέγχου του συνδέσμου μεταξύ των συζύγων και των αντίστοιχων ιθαγενειών τους θα επιβάρυνε την εξακρίβωση της ύπαρξης διεθνούς δικαιοδοσίας και θα αντέβαινε,

συνεπώς, στον σκοπό της διευκόλυνσης της εφαρμογής του κανονισμού 2201/2003 με τη χρήση ενός απλού και μονοσήμαντου κριτηρίου ως προς το συνδετικό στοιχείο.

56 Είναι αληθές ότι, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003, όταν οι ενδιαφερόμενοι έχουν πλείονες ιθαγένειες, μπορούν να είναι αρμόδια τα δικαστήρια πλειόνων κρατών μελών. Ωστόσο, όπως επισήμαναν η Επιτροπή καθώς και η Γαλλική, η Ουγγρική και η Σλοβακική Κυβέρνηση, σε περίπτωση που δικαστήρια πλειόνων κρατών μελών επιληφθούν μιας διαφοράς κατ' εφαρμογήν της διάταξης αυτής, η σύγκρουση δικαιοδοσίας μπορεί να λυθεί με την εφαρμογή του κανόνα του άρθρου 19, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού.

57 Τέλος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο κανονισμός 2201/2003, στο μέτρο που ρυθμίζει μόνον τα της διεθνούς δικαιοδοσίας, αλλά δεν θεσπίζει κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου, φαίνεται ικανός, όπως υποστηρίζει η C. M Mesko, να παρωθήσει τους συζύγους να υποβάλουν ταχέως τη διαφορά σε ένα από τα αρμόδια δικαστήρια προκειμένου να εξασφαλίσουν τα πλεονεκτήματα του ουσιαστικού δικαίου περί διαζυγίου το οποίο είναι εφαρμοστέο δυνάμει του ιδιωτικούς διεθνούς δικαίου του forum. Ωστόσο, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της C. M Mesko, η περίσταση αυτή δεν μπορεί, από μόνη της, να έχει ως συνέπεια να θεωρείται καταχρηστική η υποβολή της διαφοράς σε δικαστήριο αρμόδιο δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού. Πράγματι, όπως προκύπτει ιδίως από τις σκέψεις 49 έως 52 της παρούσας απόφασης, η υποβολή της διαφοράς στα δικαστήρια κράτους μέλους του οποίου αμφότεροι οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια, έστω και ελλείψει κάθε άλλου συνδετικού στοιχείου με το κράτος μέλος αυτό, δεν αντίκειται στους σκοπούς τους οποίους επιδιώκει η εν λόγω διάταξη.

58 Υπό τις συνθήκες αυτές, στο δεύτερο και το τρίτο υποβληθέν ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι, όταν έκαστος των συζύγων έχει την ιθαγένεια των ίδιων δύο κρατών μελών, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 δεν επιτρέπει τον αποκλεισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων τους ενός από τα κράτη μέλη αυτά με την αιτιολογία ότι δεν υφίστανται, στο πρόσωπο του ενάγοντος, άλλα συνδετικά στοιχεία με το κράτος αυτό. Αντιθέτως, τα δικαστήρια των κρατών μελών των οποίων οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια έχουν διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει της διάταξης αυτής, οπότε οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν το δικαστήριο του κράτους μέλους ενώπιον του οποίου θα υποβάλουν τη διαφορά.

**Επί των δικαστικών εξόδων**

59 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τρίτο τμήμα) αποφαίνεται:

**1) Οσάκις το δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης οφείλει να εξακριβώσει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 64, παράγραφος 4, του κανονισμού (ΕΚ) 2201/2003 του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2003, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε γαμικές διαφορές και διαφορές γονικής μέριμνας ο οποίος καταργεί τον κανονισμό (ΕΚ) 1347/2000, αν το δικαστήριο του κράτους μέλους προέλευσης μιας δικαστικής απόφασης είχε διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του ίδιου κανονισμού, η τελευταία αυτή διάταξη απαγορεύει στο δικαστήριο του κράτους μέλους αναγνώρισης να θεωρήσει τους συζύγους που έχουν αμφότεροι την ιθαγένεια τόσον του κράτους αυτού όσο και του κράτους μέλους προέλευσης ως υπηκόους αποκλειστικά του κράτους μέλους αναγνώρισης. Το δικαστήριο αυτό υποχρεούται, αντιθέτως, να λάβει υπόψη του ότι οι σύζυγοι έχουν και την ιθαγένεια του κράτους μέλους προέλευσης και ότι, ως εκ τούτου, τα δικαστήρια του κράτους αυτού θα μπορούσαν να είχαν αρμοδιότητα προς εκδίκαση της διαφοράς.**

**2) Όταν έκαστος των συζύγων έχει την ιθαγένεια των ίδιων δύο κρατών μελών, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2201/2003 δεν επιτρέπει τον αποκλεισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων τους**

**ενός από τα κράτη μέλη αυτά με την αιτιολογία ότι δεν υφίστανται, στο πρόσωπο του ενάγοντος, άλλα συνδετικά στοιχεία με το κράτος αυτό. Αντιθέτως, τα δικαστήρια των κρατών μελών των οποίων οι σύζυγοι έχουν την ιθαγένεια έχουν διεθνή δικαιοδοσία δυνάμει της διάταξης αυτής, οπότε οι σύζυγοι μπορούν να επιλέξουν το δικαστήριο του κράτους μέλους ενώπιον του οποίου θα υποβάλουν τη διαφορά.**

(υπογραφές)